

Stručni rad

UZAJAMNA SURADNJA UČITELJA-RAZREDNIKA I ŠKOLSKE SAVJETODAVNE SLUŽBE

Marina Garić, mag. prof. pov. i mag. prof. ped.

I. osnovna škola Celje

Sažetak

Budući da razvoj učenika u velikoj mjeri ovisi o radu u razredu i odnosu između učitelja i učenika, suradnja između savjetnika i nastavnika je vrlo važna. Zbog toga učitelj i savjetnik trebaju djelovati kao tim, kako bi zajedničkim snagama mogli oblikovati program odjela koji će se baviti aktualnim pitanjima rada i razvoja učenika u pojedinom odjelu. Učenicima omogućuju razvoj vlastitih potencijala na području učenja, socijalnih odnosa i zdravlja te pomažu premostiti poteškoće. Učitelji su dio odjela kao temeljne socijalne i odgojno-obrazovne zajednice ili institucije, odgovorni su za svoj rad i rad svakog pojedinog učenika. Zato se savjetnik ne može uključiti u rad s učenicima bez učitelja. Članak ističe uzajamnu suradnju učitelja i razrednika te jasno definira njihove zadatke pomoću kojih grade cjeloviti razvoj učenika.

Ključne riječi: učenik, odgojno-obrazovni proces, komunikacija, nastavno osoblje

1. Uvod

Škola postavlja temelje na kojima se mladi čovjek, nakon škole, dalje izgrađuje. Ako su temelji dovoljno čvrsti, gradit će i svoju osobnost koju istovremeno povezuje s cjelokupnim životom, zadovoljstvom i ljepotom. Najljepša nagrada razredniku i savjetniku je sudjelovanje u polaganju tih temelja. Moguće je da su baš te dvije ličnosti jedan od kamena temeljaca.

Suradnja učitelja i savjetnika jedan je od glavnih čimbenika potrebnih za razvoj učenika u stabilnu i zdravu osobu. Suradnja je uspješna samo kada se između savjetnika i učitelja uspostavi povjerenje te ako su spremni poslušati jedan drugoga, što među pojedincima često stvara poteškoće. Radi se o dijalogu, humanom obliku međusobnom odazivu, prihvaćanju objašnjenja, prihvaćanju i prilagođavanju prijedloga, međusobnom poštovanju i uzajamnom učenju. U tom odnosu savjetnik i učitelj dobivaju povratne informacije koje su obojici iznimno važne. [3]

2. Uloga učitelja-razrednika

Pomoć učitelja-razrednika traže i roditelj i učenici, prvenstveno kod određenih problema, poteškoća, kad im je potreban savjet ili informacija. Od razrednika određena očekivanja imaju i drugi učitelji te ostali školski djelatnici, a naravno i ravnatelj. [4]

Uloga razrednika je vrlo zahtjevna profesija, zbog čega razrednici često imaju brojne poteškoće. Rad razrednika obuhvaća stručne, humane, ljudske i tople te tankočutne dimenzije koje smanjuju napetost i izgrađuju povjerenje u odgoj i obrazovanje. Radne procese razrednika možemo podijeliti na pedagoške i administrativne koji se međusobno isprepliću.

Razrednik je osoba koja učenika svakoga dana prati, spoznaje, primjećuje njegove posebnosti, karakterne osobine i socijalne sposobnosti, mnogo bolje od savjetnika pa i od samih roditelja.

3. Savjetodavni odnos

Odnos kojega uspostavljaju razrednik i školski savjetnik je ključni faktor uspjeha njihove međusobne suradnje i rezultata te suradnje. Taj odnos svakako utječe prvenstveno na same učenike, a posredno i na njihove roditelje. Također, vrlo je važna uloga učitelja jer je jedini stručni školski djelatnik koji je svakodnevno u bliskom kontaktu s učenicima, zbog čega je neophodan suradnik savjetnika. U njihovom odnosu najvažniji su suradnja i međusobno povjerenje. To naročito dolazi do izražaja ako učenik ima određene poteškoće povezane s njegovom osobnošću, socijalnim razvojem ili učenjem. Zbog toga su informacije, koje učitelj u određenom trenutku posjeduje o pojedinom učeniku, od velike važnosti za savjetnika.

Kao što je učitelj neophodan savjetniku, tako je i savjetnik neophodan učitelju. Premda učitelji žele pružiti svu potrebnu pomoć učeniku, često se događa da im autoritet uloge razrednika predstavlja prepreku u uspostavi odnosa kojeg, zbog svog položaja i stručnosti, mogu uspostaviti ili ostvariti savjetnici. U tim situacijama, njihov zadatak je

da učenicima osiguraju potrebnu podršku, vodstvo te da znaju saslušati njihove poteškoće, dileme i pitanja.

Savjetnik potom informira učitelja o intelektualnim sposobnostima učenika, o posebnim aspektima života u društvu i drugim karakteristikama djeteta koje učitelj na odjelu ne može prepoznati. Što je bolja komunikacija, lakše je uhvatiti se u koštac s problemom.

Savjetodavna služba posjeduje dodatno stručno znanje pomoću kojega, čak i bolje od samog učitelja, rješava probleme koji utječu na neometanu provedbu, planiranje i učinkovitost odgojno-obrazovnog procesa.

Nažalost, učitelji često pogrešno shvaćaju ulogu školske savjetodavne službe jer smatraju da u slučaju bolesti njihovo mjesto može preuzeti savjetnik. Poteškoće mogu nastupiti i ako pojedini učitelji, koji unatoč pruženim informacijama ne razumiju ulogu i važnost savjetodavne službe, ipak imaju prevelika očekivanja od savjetodavne službe. To znači da će učenika koji nije dobro razumio predavanje učitelja, jednostavno uputiti stručnom savjetniku da od njega potraži objašnjenje. Ako bi savjetnik odbio pružiti pomoć učeniku, to ne bi bilo u redu sa stručnog aspekta. Učitelji moraju biti svjesni da savjetnici nisu „instruktori“ i da ne posjeduju odgovarajuće kompetencije za tumačenje sadržaja pojedinih predmeta. U suradnji s učiteljem savjetnik razvija metode i tehnike rada s učenicima koje će im bitno olakšati rad, povećati učinkovitost rada u razredu te omogućiti bolju uspješnost.

Važno je da se učitelj ne oslanja samo na savjetnika, prvenstveno kada je potrebno suočiti se s poteškoćama osobnog i socijalnog razvoja, već ih najprije treba pokušati samostalno riješiti. Ako doista ne može riješiti problem, potrebno je potražiti pomoć savjetodavne službe. Naravno, to ne znači da se problem prepušta savjetniku, već da zajedničkim snagama potraže rješenje određenog problema.. Stoga, još jednom želim naglasiti da i savjetnik i učitelj trebaju podjednako ulagati u međusobnu suradnju, kako bi na koncu njihova suradnja bila uspješna i urodila plodom.

Međutim, smatram da se međusobna suradnja svih sudionika obrazovnog procesa temelji prvenstveno na zajedničkim ciljevima i zadacima odgojno-obrazovnog procesa.

4. Način suradnje

U školskoj savjetodavnoj službi koriste se dva modela, odnosno načina suradnje savjetodavnih djelatnika s ostalim sudionicima u odgojno-obrazovnom procesu, u našem primjeru s razrednicima. Nekada je na snazi bio tzv. tradicionalni ili klasični model suradnje gdje su savjetnici obnašali dužnost nekakvoga servisa za „popravak“ učenika, a učitelji nisu imali aktivnu ulogu u rješavanju problema. Danas je fokus na savjetodavnom modelu koji podrazumijeva aktivnu međusobnu suradnju učitelja i savjetnika prilikom rješavanja problema učenika. Ova metoda je svakako poželjnija, kvalitetnija i daje dobre rezultate u rješavanju problema s kojima se susreću i učenici i nastavnici. U nastavku ću predstaviti oba modela suradnje. [5]

Klasični (tradicionalni) model suradnje

Tamo gdje je koncept savjetovanja postavljen tako da je učitelj zadužen za podučavanje i učenje, a savjetnik i roditelji za pružanje pomoći na drugim razinama djetetova razvoja, zadržava se klasični model savjetovanja. Suština ovog modela suradnje je da nastavnik šalje učenika s problemima savjetniku, koji mu pomaže u rješavanju problema. Nakon rješavanja problema, učenik se vraća u razred. [5]

Savjetodavni model suradnje

Razvoj djeteta u velikoj mjeri ovisi o njegovom snalaženju u školi i odnosu s učiteljima. Stoga, savjetovanje neće biti dovoljno učinkovito ako je učitelj isključen iz procesa. Budući da je učitelj svakoga dana u bliskom kontaktu s učenicima te poznaje njihove potrebe i poteškoće, može im i pružiti potrebnu pomoć. U okviru ovog modela, neposredna pomoć savjetnika samo je dio programa za pružanje pomoći. Učitelj je još uvijek na prvom mjestu, a savjetnik mu pruža potrebnu pomoć i savjete. To je temelj savjetodavnog modela suradnje. Suradnja učitelja i savjetnika temelji se na njihovoj stručnosti na svojim područjima, zbog čega svatko sa svoje strane pruža učeniku potrebnu pomoć. Bit ovog modela je da brigu o radu djeteta u razredu i njegovom razvoju i dalje preuzima učitelj, a savjetnik mu pomaže da lakše savlada potrebno gradivo. U rješavanju problema surađuju kao kolege i poštuju znanje jedan drugoga. Zajedno pronalaze i prikupljaju podatke, izrađuju nacrt, realiziraju ga i zajedno dolaze do rezultata. Također, dijele i odgovornost. U ovom modelu potrebno je omogućiti im ravnopravnu suradnju. [5]

5. Prepreke prilikom uspostavljanja suradnje

Savjetodavna služba u školi predstavlja vezu između učitelja i rukovodstva škole, a s druge strane između učenika i roditelja. Ima donekle neovisan položaj povezan sa snagom svoje profesije, ali se nalazi na raskrižju različitih silnica školskog rada. Zato bez komunikacije sa svim, često suprotstavljenim smjerovima, ne može obavljati svoje dužnosti. U procesu suradnje između učitelja i savjetodavne službe postoji mogućnost razilaženja i nesuglasica te nastanka različitih prepreka.

Očekivanja učitelja, koja tijekom rada proizlaze iz stajališta da se njegov rad u razredu odnosi na predavanje nastavnog gradiva i da ostale stvari rješava savjetodavna služba, drugačija su od očekivanja učitelja koji na svoju ulogu u razredu gleda u širem smislu. [5]

Važno je da savjetodavna služba jasno definira svoju ulogu i djelovanje kako bi učitelji znali što mogu očekivati od savjetnika.

Za proces savjetovanja ključno je da sudjeluju i učitelj i savjetnik, što učitelji pokušavaju izbjeći i sve dužnosti prepustiti savjetniku jer se ne osjećaju dužnima baviti se tim zadacima. Uzrok za takvo razmišljanje često je loša osposobljenost učitelja za obavljanje takve uloge.

Učiteljima i savjetnicima se iz godine u godinu gomilaju zadaci. U posljednje vrijeme puno se radi na integraciji djece s posebnim potrebama u redovnu nastavu, asimilaciji učenika doseljenika, podučavanju slovenskog jezika i radu s nadarenim učenicima. To su ključna područja koja su trenutno u prvom planu, pored individualnog i grupnog rada

odn. savjetovanja i pružanja pomoći u rješavanju problema s različitim edukacijskim, karakternim i sličnim poteškoćama s učenicima, roditeljima pa i s učiteljima. Također, savjetnik obavlja mnogo drugih zadataka. Tu su školski projekti, upis prvačića i oblikovanje odjela koji zahtijevaju posebnu pozornost, devetoškolci kojima je potrebno profesionalno savjetovanje, djeca s posebnim potrebama te vođenje statistika i pedagoške dokumentacije. Posljednjih godina najviše se vremena ulaže u vođenje dokumentacije i administracije. Nažalost, vrlo malo vremena ostaje za individualno i grupno savjetovanje.

Mišljenja sam da, zbog svih dodatnih zadataka i opterećenja koji se gomilaju iz godine u godinu, savjetnici ne mogu sami obavljati sve zadatke. Normativ školskog savjetnika je premalen s obzirom na to da je svake godine sve više odjela, razredi su veći i multikulturalni, a u svakom je odjelu sve više učenika kojima je potrebno posvetiti više pozornosti. Zbog toga, i zbog brige za pojedine učenike, savjetnik je preopterećen i prezaposlen. Tu ima posebnu ulogu razrednik koji pronalazi načine rješavanja i suočavanja s odgojno-obrazovnom problematikom svog razreda.

Neadekvatna komunikacija između savjetnika i učitelja također je jedan od razloga neuspjeha međusobne suradnje. Jedna od najvećih prepreka za uspješnu i učinkovitu komunikaciju svakako je dominantnost, pasivnost, distanciranost, pokroviteljsko ponašanje, pritisak i tenzije, neprimjeren jezik, kako s jedne, tako i s druge strane.

6. Uloga školske savjetodavne službe

Školska savjetodavna služba posebnost je slovenskih škola. [6.] S jedne strane, savjetodavna služba predstavlja manjinu i nema formalne moći, što je stavlja u poziciju potencijalnog „gromobrana“, a s druge strane ima neformalnu moć jer posjeduje velike količine informacija te formalne i neformalne kontakte s ostalim školskim podsustavima i vanjskim institucijama. [1]

»Međunarodne komparativne studije pokazuju da je malo zemalja koje imaju školske savjetnike zaposlene u školi (Hrvatska ima isti aranžman kao i Slovenija), a većina zemalja za savjetodavni rad angažira stručnjake koji su zaposleni u stručnim centrima (npr. odgojne, pedagoško-psihološke ili mentalno-higijenske institucije, savjetodavni centri itd.)« [6]

Za kvalitetno obavljanje savjetodavne dužnosti važno je da je savjetodavna služba organizirana u školi i da je savjetodavni djelatnik sastavni dio školskog kolektiva. Temeljni odgojno-obrazovni cilj škole istovremeno je i temeljni cilj školske savjetodavne službe. Savjetodavna služba u školi pomaže i sudjeluje s ciljem da učenici budu što uspješniji prilikom realizacije temeljnog i svih drugih općih obrazovnih ciljeva. [6]

Temeljem svog posebnog stručnog znanja savjetodavna služba se putem savjetodavnog odnosa i na profesionalno autonoman način uključuje u kompleksno rješavanje pedagoških, psiholoških i socijalnih pitanja odgojno-obrazovnog rada u školi, pomažući i surađujući sa svim sudionicima škole te, po potrebi, vanjskim institucijama. Program savjetodavne službe mora imati tri osnovne vrste djelatnosti: pružanje pomoći, razvojne i preventivne aktivnosti te aktivnosti planiranja i evaluacije.

Etika školskog savjetodavnog djelatnika, pored poštovanja pojedinaca, znači i sukladnost postupanja s intrinzičnim etičkim načelima savjetodavnog djelatnika. Najbolje je izražena u sposobnosti poštovanja informacija, da je vrijedan povjerenja i da učenici znaju da je to čovjek koji će moći čuvati povjerljivost. [6]

Učitelji često naglašavaju da trebaju pomoć savjetodavne službe tijekom rješavanja odgojne i nastavne problematike odjela (problemi u ponašanju, disciplina u razredu, problemi i poteškoće s učenjem, motivacija učenika, rad s nadarenim učenicima, emotivne poteškoće, socijalno-ekonomski problemi djece - pružanje pomoći, individualna pomoć kod učenja). Pored toga, savjetnici navode i druga područja koja nisu toliko često predmet savjetovanja, ali im se učitelji obraćaju i s takvim pitanjima: koordinacija rada s djecom s posebnim potrebama; izrada individualiziranog programa; praćenje i evaluacija uključenosti djece s posebnim potrebama; pružanje individualne i grupne pomoći u učenju; razvoj osobnosti: problemi odrastanja, međuljudski odnosi (odnos učitelj-učenik, učenici međusobno, učitelji prema roditeljima); problemi s ovisnošću; smjernice za razgovor s roditeljima i učenicima; individualni i grupni rad s roditeljima; učitelji očekuju da će savjetodavna služba preuzeti inicijativu za savjetodavnu aktivnost za konkretnog učenika: savjetovanje pri izboru nastavnih metoda i oblika, organizacija obrazovnog procesa; pomoć u pripremi satnice na odjelu; profesionalno usmjeravanje; koordinacija u suradnji s vanjskim institucijama; praćenje i promatranje učenika, nastava; na temelju opažanja i konzultacije te planiranje, praćenje, evaluacija aktivnosti za poboljšanje stanja; interna edukacija, informiranje,

savjetovanje o stručnoj literaturi i zakonodavnim pitanjima - to su područja na kojima savjetnici imaju više znanja i dragocjeni su za pružanje pomoći učiteljima. [2]

7. Zaključak

Kako bi se djetetu omogućio cjeloviti razvoj njegove osobnosti, njegovih potencijala, uklanjanje njegovih slabih točaka te isticanje njegovih snaga i vještina potrebna je suradnja svih sudionika u odgojno-obrazovnom programu.

Važna je suradnja između rukovodstva i učitelja, rukovodstva i roditelja, učitelja i roditelja te učitelja s vanjskim stručnjacima. Naposljetku, od iznimne je važnosti i suradnja učitelja i savjetnika.

Osnovni cilj škole, a time i savjetodavne službe je omogućiti zdrav i kvalitetan razvoj djeteta, što se može postići samo pozitivnom klimom u školi te u velikoj mjeri i dobrom suradnju učitelja i savjetnika. Zadaća savjetnika i učitelja je uspješna suradnja jer surađuju prvenstveno zbog djece i zbog njihovog optimalnog i kvalitetnog razvoja. Međutim, moraju biti svjesni da svatko mora dati svoj doprinos stručnosti i ponašanju jer će samo tako njihova suradnja biti na najvišoj razini učinkovitosti i donijeti najbolje rezultate. Tek kada su svi akteri u školi međusobno povezani i kada među njima postoji dobro razumijevanje i suradnja, učenici će imati osjećaj sigurnosti i podrške u razvoju vlastitih potencijala.

8. Literatura

- [1.] Bečaj, J. (1999). Sodelovanje učiteljev in šolskih svetovalnih delavcev. V: Resman, M. (ur.), *Svetovalno delo v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- [2.] Kalin, J. (2004). Sodelovanje učitelja in razrednika s svetovalno službo. *Šolsko svetovalno delo*, 9, št. 3/4.
- [3.] Pšunder, M. (1994). *Knjižnica za učitelje i starije* Obzorja. Maribor.
- [4.] Pušnik, M., Žarkovič Adlešič, B. i Bizjak, C. (2000). Razrednik u osnovnoj i srednjoj školi. Ljubljana.
- [5.] Resman, M. (1999). Oddelek, učitelj in svetovalni delavec. V: Resman (ur.), *Svetovalno delo v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 143–155.
- [6.] Valenčič Zuljan, M. idr. (2011). *Sistemski vidiki izobraževanja pedagoških delavcev*. Ljubljana: Pedagoški institut.